

להכיר את הרמב"ם – חלק ראשון

הרב עמנואל מזרחי

זהר עמר מאוניברסיטת בר אילן ועוד), מאיירים וגרפיקאים מוכשרים ועוד רבים וטובים. רובם עשו את הדבר בהתנדבות מלאה (!). הרעיון הגדול הדביק גם אותי בעשייה של להט והצטרפתי לצוות הביאור. אין מדובר בביאור "יבש", אלא ביצירה מקיפה ויסודית שנעשתה בנגיעה אישית, ואולי מפני כך, גם מצליחה לגעת אישית בלומדים רבים.

לכן המהדורה זכתה להסכמות מכל גווני הקשת הרבנית: הרב עובדיה יוסף זצ"ל והרב מרדכי אליהו זצ"ל, הרב ערוסי שליט"א, לצד רבני חב"ד ורבני ברסלב, רבנים מההתיישבות ורבנים מחוץ לארץ, רבנים מהציבור החרדי ומהציבור הדתי-לאומי, רבנים מומחים בתחומם לצד אנשי חינוך מובהקים.

הביאור קצר וקולח, ונועד לכל אחד, כשם שנהגו אבותינו נוחי נפש מימי קדם. תורת חיים. מי שלומד באופן הזה - זוכה ומבין את החזון הגדול של התורה. זו המהפכה הגדולה שהביאה את הרמב"ם לכל אחד. וזה בדיוק מה שהרמב"ם רצה.

ראש השנה הוא זמן מצוין להתחיל להכיר את הרמב"ם. הספר האחרון, הוא ספר יחסית קל, המאפשר לרבים להצטרף.

בפעם הבאה - נתמקד בדרכו של הביאור ובייחודו, ובדרך שבה הוא מניע מהפכה.

לפרטים נוספים ולדוגמאות חפשו "מפעל משנה תורה" בגוגל, 077-4167003

ביום ראש השנה, יום המשפט, מתחיל לימוד חדש ברמב"ם היומי בספר ה-14 של "משנה תורה", ספר שופטים, בקצב של לימוד פרק ליום. זה הזמן להצטרף לכ-17,000 לומדי רמב"ם יומי (מהם כ-6000 תלמידים), הלומדים בדרך שונה מהדרך בה למדו מאות שנים: לא לימוד בעיון אינסופי על מקורות הרמב"ם, לא לימוד לשם הבנת התלמוד, לא לימוד של שינון, אלא לימוד של חיים. להבין למה הרמב"ם התכוון, ולראות את החזון הגדול שעמד למול עיניו.

הנגשתו של הרמב"ם נעשתה במאמץ כבירים שנמשך עשור, ובימים אלו הגיעה להשלמה. וראויים הדברים לסקירה.

החלוצים להנגשתו מחדש של הרמב"ם הם אנשי "מפעל משנה תורה", ביוזמתו של תלמיד חכמים הבקי ברמב"ם, המתפרנס מעבודתו בהנדסת חשמל בהיי-טק הישראלי, הרב יוחאי מקבילי. תלמידו של הרב קאפח זצ"ל, המהדיר הגדול של כתבי הרמב"ם. הקו המנחה של יוזמה זו הוא השבה וחינוך תחושת החזון, בדיוק כפי שהרמב"ם רצה, או בלשון אחרת רמב"ם על פי הרמב"ם.

הרמב"ם הוא בעיקר דמות של קונצנזוס, וביחוד לבני תימן שראו בו ביחוד דמות מופת הראויה לחיקוי. כך גם יצירת הביאור נעשתה תוך שותפות וקונצנזוס בין מומחים, דבר שניכר באיכות ובצורה. לעבודה היו שותפים חכמים משיבות רבות, מכוונים המומחים בתחומם (כגון מכון המקדש, מכון מש"ה ועוד), אנשים מן האקדמיה (ד"ר יחיאל קארה מהאקדמיה ללשון העברית, פרופ'

להכיר את הרמב"ם: הביאור – חלק שני

הרב עמנואל מזרחי

המבארים מאוד להזמין את הלומד להבין את התמונה הגדולה של התורה, על אף המסגרת המצומצמת. הם עשו זאת על ידי בחירת מונחים עכשוויים, כגון ב"ספר משפטים", השתמשו במונחים "מעסיק" ו"עובד" במקום "בעל בית" ו"פועל", וכגון במושגי הריאליה, שזכו לביאור מורחב, כפי שהרמב"ם נתאמן בזיהויי החי והצומח, כעולה מפירושו למשנה.

הביאור עשיר בטבלאות וסיכומים, ומעל הכול באיורים. הרבה הלכות שוננו עד כה בלא הבנה, כפטפוט הזרזיר. מאמץ גדול וניכר עשו אנשי "מפעל משנה תורה" בביאור להחיות את ההלכות לנגד עיניו של הלומד. דוגמא טובה לכך הם ספרי המקדש שנעשו יחד עם "מכון המקדש". מעט מעט אנו נחשפים לעוד כלי ולעוד בגד, ואנו נכנסים לבתיהם של חכמי המשנה, ממששים בחפציהם וחשים את עולמם. אל מול עיניו של הלומד, הולך ונגלה עולם שלם ועשיר של כלים בשימוש יומי שרובם נתעלמו מאתנו. למשל מי מביין מה זה "דודי שלח ידו מן החור" שבשיר השירים? די לראות תמונה (בצד) ולהבין כיצד פתחו פעם דלת...

ללומד לא נותר אלא לפתוח ולהבין.

בפעם הבאה - נתמקד בדרכו של הרמב"ם בין יהודי תימן.

לפרטים נוספים ולדוגמאות חפשו "מפעל משנה תורה" בגוגל, 077-4167003

פעם שעברה דיברנו על המהפכה של הנגשת הרמב"ם לציבור רחב של עשרות אלפים במאמץ כבירים שנמשך עשור, ובימים אלו הגיעה להשלמה. הפעם נדבר על מרכיבי הביאור שהניעו את המהפכה. הביאור הוא 'כרטיס כניסה' לעולמו המקיף של הרמב"ם וכלי עזר להבנת דבריו הסוללים שבילי מחשבה עמוקים לחיי כל איש מישראל.

יסודו של הביאור הוא: רמב"ם על פי הרמב"ם.

תחילה, הנוסח של הרמב"ם מדויק להפליא, מתוך כתבי יד תימן הידועים בנוסחתם המשובחת, ללא שיבושים והשמטות מחמת הצנזורה הנוצרית, תיקוני עריכה של מעתיקים עמי ארצות ומדפיסים שנוקשו ונלכדו בעקביהם. והחיבור שיצא מזוקק מתחת ידי הרמב"ם, השתנה לכלי הכר. כותרת ניתנה לכל פרק וכותרת משנה מקבצות כמה הלכות יחד.

הביאור מיועד לכל. מחשבה רבה שוקעה בו כדי שיהיה פשוט גם למתחיל, ויחד עם זאת מועט המחזיק את המרובה, עד שגם מי שבקי במשנת הרמב"ם יכול למצוא בו פנינים.

הביאור כולל רבדים רבים. הראשון שבהם הוא פירוש הנאמן ככל שידנו מגעת לפשט דברי הרמב"ם, כפי שעולה משאר כתביו של הרמב"ם: מקומות אחרים במשנה תורה; פירוש המשנה, מורה הנבוכים ועוד. הביאור מסתייע בנושאי כליו של החיבור לדורותיהם (כסף משנה, מגיד משנה וכו'), ומבחינה זו זהו "קנקן חדש מלא ישן", ועם זאת השתדלנו לא להעמיס על הרמב"ם מה שאינו עולה משיטתו. בסוגריים סימנו את המקורות לפירוש, והרוצה יעיין בהם. ואף על פי שיש בידנו חומר רב לביאור נרחב, ראינו לפתוח פתח ראשוני לקורא להבין תחילה את דברי הרמב"ם כפשוטם, טיפה מים.

בהלכות רבות אפשר שהלומד אותן יתאמץ ויבין את כולן, ולא ישאל את עצמו איך אפשר להבין לידי ביטוי בחיי המעש. לנוכח זאת, התאמצו

להכיר את הרמב"ם – חלק שלישי – הרמב"ם ויהודי תימן

הרב עמנואל מזרחי

שתי אגרות העוסקות במחשבה והשקפה: "אגרת תימן", ו"אגרת תחיית המתים", התעורר אליהם הרמב"ם, דווקא בגלל יהודי תימן (ראה בהקדמות הרב קאפח עליהן)! אגרות אלו, יחד עם שאר כתבי הרמב"ם הקרינו על הקהילה השמרנית את מכלול ההשקפה הפשוטה והתמימה, חסרת הפלפולים שאינם נגמרים (כדרך שאמרו חכמינו: פילוסופיה = פה ללא סוף...), הן בלימוד והן באורח החיים.

"מפעל משנה תורה", סיים לאחרונה את מפעל הביאור על כל המשנה תורה. ייחודו של הביאור אינו רק בפירוש הכתוב וההלכות, אלא הדגשת המטרה והתכלית של החיבור, וממילא את שאיפתה הגדולה של התורה שבכתב ובעל-פה, כפי שנוסחה על ידי גדולי המחברים. מיתרונותיו של הביאור, היא לשונו הקלה והתמציתית, המותאמת לבני דורנו; ציורים ותמונות מרהיבות, המסבירות לכל קורא את המציאות בבהירות. ומעל הכול, נספחים שמורידים את התורה כולה, הלכה למעשה.

מגמתו של ה"מפעל", תואמת את הלך רוחם של יהודי תימן לאורך הדורות: הוא מגבש את החשיבה הפשוטה והבהירה, ללא סיבוכים ועקמומיות, יחד עם הכרעה חדה וחלקה, ובכך הלומד מרגיש כאילו הוא יושב בבית-מדרשם של חכמי תימן, ושפתותיו נוטפות מור.

לא נותר לנו אלא 'להוקיר ולהכיר': להוקיר את ה"מפעל" על עבודתו המושקעת והנפלאה, בהנגשת הרמב"ם לנבוכי הדור, ובצעד הנוסף שמקרבים אותנו למסורת אבותינו נוחי נפש. ולהכיר את התורה השלמה לפני ולפנים על ידי הרמב"ם, מתוך שינון ולימוד, במהפכה שהובילו ספרי "מפעל משנה תורה". אולי במקום לקרוא את הסקירה כאן, פשוט יותר להתרשם ישירות מן הביאור, וללמוד עם הרמב"ם ישירות.

פעם שעברה דיברנו על מרכיבי הביאור שהניעו את המהפכה הגדולה בלימוד הרמב"ם. הפעם נעסוק בקשר המיוחד בין הרמב"ם ליהודי תימן, בלימוד ובמעשה.

ספרו של הרמב"ם, היווה תמורה עמוקה בחיי העם היהודי. הספר הראשון שסיכם את כל היהדות, בהלכה ובהשקפה, וערך אותה למבנה אדריכלי מרשים. מעשה יומרני וחדשני בימיו, שגרם לו לעמוד במרכזם של כמה פולמוסים. לבסוף שכחו הרוחות, ומאז, הספר עולה על שולחנם של כל גדולי התורה, כחלק בלתי נפרד מעולם התורה!

יהדות תימן ידעה יותר מכל קהילה את ערכו של החיבור ומחברו, והקשר ביניהם היה הדדי. הרמב"ם סייע ליהודי תימן בצורותיהם הרוחניות והחומריות, ויהודי תימן השיבו לו באהדה גדולה. מהר"ץ בסקירתו ההיסטורית על יהדות תימן - מגילת תימן, מתאר את קבלתו כמכריע להלכה: "ובאותם הימים הופיע אורו של מרנא ורבנא הרמב"ם ז"ל... ויהי כאשר הגיעו ויקראו בו, ויראו כי כמוהו לא היה מן העולם הלכות פסוקות בלשון צח וקצר, כולל כל התורה, המצוות הנוהגות והבלתי נהגות. ויבדקו בקונטרסיהם מחכמיהם, וראו כי הדבר באו בנידון בקונטרסים, אל מה שביאר וזיקק הרמב"ם בספריו, ויקבלוהו עליהם לרב ולשר ולקצין לעשות בדבריו בכל ענייניו כמשה מפי הגבורה!"

ההערצה כה גברה, עד שהוסיפו אותו לקדיש, בנוסח: "בחייכון וביומיכון ובחיי דמרנא ורבנא רבי משה בר מימון"! (כעדותו של הרמב"ן, באגרתו לחכמי צרפת).

מיד עם ההכרה בגדולתו של הרמב"ם, החלו שולחים שליחים למצרים, על מנת להעתיק את כתביו. ובזכותם, נותרו בידינו כיום הרבה כתבי-יד חשובים, עם נוסחים הידועים באיכותם ודיוקם.

רשמים של תורת הרמב"ם, נחקקו היטב בקהילות תימן השונות, עד כי במרבית כתבי חכמיהם, כונה סתם בשם: "רבינו". הגם, שברבות השנים, לא נהגו כל הקהילות לאור פסקיו, אין ספק שקווי חשיבתו ושביילי הנהגותיו, הדריכו את יהודי תימן בכל דור.

לפרטים נוספים ולדוגמאות חפשו "מפעל משנה תורה" בגוגל, 077-4167003